

Ratnim sredstvima stara političko - propagandna etnonacionalistička "igra brojkama" prevedena je u "etničko čišćenje" Kosova. Tokom marta i aprila 1999 godine sa Kosova odlazili su Albanci, a u junu Srbi. Uobičajene ekonomske migracije zamenjene su ratnim. Ovakvi "obrati" nisu novost u istoriji Balkana, a ni Srbije.

Sledeći su razlozi za masovni egzodus Albanaca sa Kosova:

Prvo, proterivanje Albanaca za Makedoniju, Albaniju i Crnu Goru pri čemu su im pripadnici policijskih i parapolicijskih snaga oduzimali dokumenta (lična karta, pasoš, vozačka i saobraćajna dozvola itd), registracione tablice, novac i slično. Medjutim, tokom maja meseca se prekida ova praksa, a učestali su pozivi Albancima da se vrate u svoje domove, a bilo je i primera "organizovanog" povratka;

Drugo, bekstvo albanskog stanovništva pred NATO bombardovanjem;

Treće, prinuda koju je nad kosovskim Albancima vršio OVK. Ovim je OVK nastojala da legitimira NATO bombardovanje i da "obezbedi" dolazak trupa NATO-a na Kosovu. To je, naročito tokom aprila 1999, bio i način da se deo boraca OVK prebaci sa izbeglicima u

Albaniju ili Makedoniju nebi li izbegao uništavanje od strane VJ i policijskih snaga Srbije.

Sa povlačenjem vojske i policije, prestankom rada srpske administracije, dolaskom KFOR - a i započinjanjem procesa uspostavljanja privremene civilne uprave započelo je izbeglištva Srba sa Kosova. Razlozi za to su sledeći:

Prvo, nepripljenost vlasti a i samih Srba sa Kosova na ovakvu mogućnost završetka rata;

Drugo, neobaveštenost o prestanku delovanja srpske administracije i o načinu preuzimanja kontrole nad Kosovom od strane KFOR-a;

Treće, političko delovanje pojedinih partijskih lidera i predstavnika javne administracije, koji su odluku Saveta Bezbednosti UN o dolasku medjunardnih vojnih snaga tumačili kao gubitak Kosova;

četvrto, osećaj nesigurnost i strahom od osvete, s obzirom da su srpske paramilicijske snage kao i mnogi Srbi i Crnogorci sa Kosova mobilasni u VJ i policiju bili uključeni u akcije etničkog čišćenja, naročito krajem marta i tokom aprila;

Peto, nesigurnost usled masovne prisutnosti naoružanih pripadnika OVK ali naoružanih bandi iz Albanije koje su pljačkale, palile srpske kuće i nagonile Srbe ali i Crnogorce i Rome na iseljvanje;

Šesto, početne nejasnoće i dileme vodja KFOR-a o obavezi KFOR-a u razoružavanju OVK, što je razrešen postizanjem sporazuma sa Taćijem (20 juna 1999) o razoružavanju OVK u roku od 90 dana.

Srbi koji su izbegli sa Kosova bili su u Srbiju primljeni kao neželjeni gosti. Za medjunarodnu zajednicu odlazak Srba je umnogome menjao misiju KFOR-a odnosno stavljao je u nelagodnu ulogu ostvarivanja ciljeva OVK. Za Miloševića, SPS, JUL i SRS izbegli Srbi su svedoci propasti njihove politike i mogući činilac aktiviranja šireg nezadovoljstva u Srbiji. Iako iz različitih motiva obe strane su se potrudile da što više Srba sa Kosova varte na Kosovo. Verovatno će postotak Srba - povratnika biti do 30 - 40%. Zapravo, ovde će se neposredno potvrditi da pitanje povratka nije pitanje izgradnje kuća i humanitarne pomoći već stvaranje uslova u kojima osećaj nesigurnosti i ugroženosti neće biti snažniji od motiva za ostanak odnosno povratak.

Iskustvo na Balkanu kaže da se medjusobno etničko proterivanje zasutavljaju onda kada se ispuni jedan od dva uslova: prvo, između sukobljenih strana se ispreči snažna sila (vojska i policija) koja ima za cilj da stvara uslove za izgradnju institucija i

atmosfera izmirenja,; drugo, kada se jedna od sukobljenih zajednica, nasiljem, političkim i drugim sredstvima svede "na podnošljivu manjinu". Zbog trajanja srpsko - albanskog sukoba, velike medjusobne distance kao i žestine nasilja (ubijanja, silovanja, mučenja ljudi; rušenja i spaljivanja kuća; administrativnog zlostavljanja itd) kao da je "podnošljiva manjina izuzetno mala i najverovatnije izolovana u svoj "paralelni svet", a unutar teritorijalnih enklava sa snažnijom srpskom koncentracijom. Iz ove perspektive Srbima predstoji težak period samoorganizovanja i izgradnje sopstvebnog paralelnog sveta, kako bi se, u budućnosti, mogla ostvariti komunikacija i saradnja sa Albancima.

S obzirom na postojanje albanske paralelne države, brojnih nevladinih organizacija i podršku međunarodnog javnog mnjenja i organizacija, Albanci će lakše da se adaptiraju na nove okolnosti. Kod Srba će to biti teži i sporiji proces jer je ukidanje autonomije i centralističko upravljanje Kosovom od strane Miloševića, u poslednjih jedanaest godina, potpuno razorili lokalnu srpsku elitu. Uz to, s obzirom na tesnu povezanost s vlašću, medju Srbima sa Kosova skoro da nepostoje organizacije i inicijative civilnog

društva, koje bi im olakšale povezivanje i s KFOR-om i lokalnim Albancima. S toga, posebno polje delovanje ubuduće mora biti razvoj samostalnih institucija Srba, njihovo emancipovanje od Miloševićeve vladavine i od vezanosti - zavisnosti od države i državne pomoći. To je posebno otežano činjenicom da se sve odvija u uslovima stvorenih ratom i slabljenja Srbije odnosno SRJ. Uz to, usled činjenice da je de facto Kosovo izvan političkog i prvanog sistema Srbije menja se i status Srba. Oni postaju manjina na Kosovu. Sve to se dešava u atmosferi straha, nepostojanja instrumenata kontrole a ni adaptacije na novi status. Pokazuje se da vlast u Srbiji nije ovaj problem ranije ni videla, a niti je saad u stanju a ga rešava. Pokušaji malobrojnih srpskih lidera (pre svega vladike Artemija i Momčila Trajkovića) da se u rešavanje Kosovkog problema uključe i lokalni Srbi nailazilo je na nerazumevanje opozicije, odbijanje vlasti i nedovoljnu podršku medjunarodne zajednice.

I danas se nastavlja ista priča: medjusobna borba oko samog vrha vlasti (Miloševićevog nasledja) opседа umove beogradskih političara. Jedini racionalni korak: hitno konstituisanje kompetentnog tima političara i eksperata za pronalaženje i primenu racionalnog i pravednog političkog rešenja

nepada im na pamet. Iakose zna da svoju sudbinu mogu da urede samo ljudi kojih se to tiče, ovde kao da se sve čeka od medjunarodne zajednice.

Medjuitm, i ako se u rezoluciji broj 1244 SB UN navodi da će se zadaci civilne uprave UN formulisati "polazeći u najvećem delu od Rambujea", po prvim potezima, izgleda da se radi o improvizovanju, o odustvo jasnog koncepta i o nepostojanju saglasnosti svih strana za primenu rešenja. Zapravo, promenjena je uloga medjunarodne zajednice ona nije medijator već protektor i arbitar. Na medjunarodnu zajednicu i njene organe na Kosovu, naročito na civilne vlasti će pasti težak posao uspostavljanja privremenih organa demokratske samouprave i izmirenje srpske i albanske zajednice. Ispunjenje ovog zadatka podrazumeva i suzbijanje oružanog delovanja OVK i drugih naoružanih Albanaca, sprečavanje širenja terorizam, ali i gradjenje mira, institucija garantovanja bezbednosti i omogućavanja pomirenja. Dakle, medjunarodna zajednica je na Kosovu u ulozi uspostavljanja i održavanja mira. Nije dobro što danas ona sama mora da pronalazi i nameće rešenja.

Mnogi znaci, kao što je i ne izvršavanje obaveze američkog kontingenta KFOR u obezbedjivanju

kontrole granice i neometano ubacivanje naoružanih Albanaca iz Albanije, ukazuju da se možda stvara "svealbansko oružano povezivanje". To, uz jačanje kriminala i mafijaških lanaca onemogućava umerene medju Albancima, a i medjunarodnu zajednicu da relativno brzo uspostave funkcije države na Kosovu. Lokalne Srbe pak to prinudjava na samoorganizovanje ili odlazak sa Kosova. Sve u svemu, ratna sukobljavanja su i onako teškom problemu Kosova dodali nova opterećenja. S toga se može očekivati da će proces stabilizovanja stanja, uspostavljanja privremene civilne administracije kao i stabilnijeg privremenog rešenja statusa trajati duže nego što se to mislilo u doba Rambujea.